

Juha-Matti Latvala

Kodin ja koulun yhteistyön tehostaminen

Vanhemmilla on lapsistaan ensisijainen kasvatusvastuu. Kasvatusvastuuta ovat kuitenkin jakamassa muut lapsen lähiympäristöt kuten päiväkotit ja koulu. Kasvatusvastuu kehittyy osapuolten yhteistyön kautta kasvatuskumppanuudeksi, jossa eri tahot pyrkivät yhteisymmärryksessä yhteisiin tavoitteisiin ja tukevat lapsen ikä- ja kehitysvaiheen kannalta ajankohtaista kasvuprosessia (Launonen, Pohjola & Holma, 2004). Kasvatuskumppanuuden syntyminen edellyttää kuitenkin kasvatus-tahojen yhteistyötä ja yhteydenpitoa. Tässä artikkelissa pohdin kodin ja koulun yhteistyön ja yhteydenpidon merkitystä sekä esittelen erilaisia tekniikan tarjoamia yhteydenpidon keinoja. Yhtenä esimerkkinä on Kivahko-viestintäsovellus, joka kehitettiin opettajien ja vanhempien yhteydenpidon tehostamista varten.

Viime vuosina koulua koskevissa keskusteluissa on noussut voimakkaasti esiin kodin ja koulun yhteistyö. Yhteistyö on Suomessa määrällisesti lisääntynyt 1980-luvulta lähtien (Siniharju, 2003), mutta silti yhteistyön laadussa on vielä kehitettävää (Launonen & Pulkkinen, 2004). Suomen Vanhempainliiton laatiman Vanhempien barometri 2011 -kyselyn perusteella noin puolet vanhemmista koki, että kodin ja koulun yhteistyötä on kokonaisuutena riittävästi, mutta vastaajien tyytyväisyys yh-

teistyön eri osa-alueilla vaihtelee (Metso, 2011). Barometrin mukaan vanhemmat olivat osin tyytymättömiä muun muassa kouluruokailussa tehtävään yhteistyöhön. Lisäksi noin 40 prosenttia vanhemmista kertoi saavansa liian vähän tietoa oppilashuollon palveluista; erityistä tukea saavien lasten vanhemmista tietoa piti liian niukkana lähes 50 prosenttia (Metso, 2011).

Kodin ja koulun yhteistyöhön liittyvää keskustelua on käyty myös kodin ja koulun yhteistyön vaativuudesta ja sen viemästä ajasta, yhteistyön merkityksestä, vanhempien kasvatusvastuusta ja kasvatuskumppanuudesta. Myös kodin ja koulun välinen tiedonkulku on ollut useasti otsikoissa, vaikka Vanhempien barometri 2011-kyselyn (Metso, 2011) mukaan suurin osa (72 %) vastanneista vanhemmista tunsivat saavansa riittävästi tietoa lapsensa opiskeluun liittyvistä asioista. Opettajat ja vanhemmat ymmärtävät yleisesti yhteistyön merkityksen, mutta sen toteuttamisessa saattaa olla suuria eroja koulujen ja luokkien välillä.

Opetusministeriö nosti vuonna 2009 kodin ja koulun yhteistyön yhdeksi perusopetuksen laadun kriteeriksi, ns. ”laatu-kortiksi” (Opetusministeriö, 2009). Sen mukaan opetuksen järjestäjän tulee määrittellä ja täsmentää yhteistyön tavoitteita, sisältöjä ja toimintatapoja sekä kannustaa huoltajia mukaan opetuksen organisoimi-

seen ja kehittämiseen. Koulun tehtäväksi määritellään yhteistyön suunnittelu yhdessä oppilaiden ja vanhempien kanssa ja yhteistyön toteuttaminen koulun, luokan ja oppilaan tasoilla. Yhteistyön on myös oltava lähtökohdiltaan myönteistä ja keskustelevaa, yhteistyön toteuttamiseen pitää varata riittävästi resursseja ja tukea ja viestinnässä pitää hyödyntää teknologian suomia mahdollisuuksia. (Opetusministeriö, 2009.) Myös vuonna 2011 laaditussa hallitusohjelmassa (Valtioneuvosto, 2011) kodin ja koulun yhteistyön merkitys tunnustetaan ja mainitaan, että sitä pyritään vahvistamaan perusopetuksessa ja uusien opettajien koulutuksessa.

Myös laissa edellytetään, että koti ja koulu tekevät yhteistyötä. Perusopetuslain (1998) mukaan opetuksessa on oltava yhteistyössä kotien kanssa. Yhteistyön toteuttamista ohjataan perusopetuksen ja esiopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa (Opetushallitus, 2003, 2004), joissa korostetaan kodin ja koulun vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppilaan kasvun ja oppimisen tukemisessa. Opetussuunnitelman perusteissa sanotaan myös, että opetussuunnitelmia, opetuksen järjestämistä, oppilashuoltoa ja vanhempien osallistumismahdollisuuksia koskevaa tietoa pitää välittää lasten huoltajille. Kodin ja koulun yhteistyötä ja yhteistyömuotoja tulee kehittää koko perusopetuksen ajan.

Vaikka opetussuunnitelmien perusteet määrittävät, millaisilla reunaehdoilla kodin ja koulun yhteistyö tulee järjestää, jokainen koulu ja usein myös jokainen koulun opettaja määrittelee itse, mitä käytännössä tehdään. Luokkien käytänteissä voikin olla paljon vaihtelua, niin toteutustavoissa kuin yhteistyön määrässä. Varsinkin yhteistyön käynnistymisen vaiheessa opettajan aktiivisuus ja käsitys yhteistyön merkityksestä määrittävät, millaiseksi yhteistyö jatkossa muodostuu.

Kodin ja koulun yhteistyö on monisyinen ja moniulotteinen ilmiö. Yksinkertaistaen kodin ja koulun yhteistyön voidaan katsoa koostuvan vanhempien osallistumisesta lapsensa koulunkäyntiin ja sen tukemiseen, opettajan ja vanhemman keskinäisestä yhteydenpidosta sekä luokan vanhempien keskinäisestä verkottumisesta. Jokainen yhteistyön osapuoli vaikuttaa omalta osaltaan yhteistyön onnistumiseen. Olennainen edellytys yhteistyön toteutumiselle on tehokas kommunikaatio ja avoin tiedonvaihto osapuolten välillä.

Tietyntausta kommunikointia edellyttää myös perusopetuslain (1998) 26. §, jossa opetuksen järjestäjä veloitetaan ilmoittamaan oppilaan luvattomista poissaoloista huoltajalle. Yhteistyön ja yhteydenpidon tulisi kuitenkin sisältää muutaakin. Yhteistyön rakentaminen myönteisen vuorovaikutuksen perustalle mahdollistaa vaikeidenkin asioiden käsittelyn ja niihin puuttumisen. Launonen, Pohjola ja Holma (2004) ja opetusalan eettinen neuvottelukunta (Opetusalan ammattijärjestö OAJ, 2007) ovatkin todenneet, että yhteistyön tulisi olla avointa vuorovaikutusta ja tavoitteellista toimintaa oppilaan parhaaksi. Samaan tavoitteeseen pyritään myös opetusministeriön (2009) julkaisemissa perusopetuksen laatuksiteereissa kodin ja koulun yhteistyön osalta.

YHTEISTYÖN MERKITYS

Jos kodin ja koulun yhteistyötä tarkastellaan lapsen näkökulmasta Bronfenbrennerin (1979) luomassa ekologisen kehitysmallin viitekehyksessä (kuvio 1), sijoittuu kodin ja koulun yhteistyö mesosysteemiin. Bronfenbrennerin ekologinen kehitysmalli lähtee lapsen välittömästä lähiympäristöstä, mikrosysteemistä, johon kuuluvat lapsen

luonnolliset toimintaympäristöt, kuten koti ja koulu. Kehitysmallin seuraava taso, mesosysteemi, muodostuu mikrosysteemin toimijoiden välisestä vuorovaikutuksesta. Edelleen, eksosysteemi tarkoittaa ympäristöä, joka vaikuttaa lapseen mutta johon lapsi ei aktiivisesti osallistu (kuten vanhemman työpaikka). Eksosysteemin ulkopuolella on vielä makrosysteemi, joka sisältää lapseen vaikuttavat laajemmat kulttuuritekijät, kuten lait ja yhteiskunnan normit. Laaja mesosysteemi eli lapsen kuuluminen useaan keskenään vuorovaikutuksessa olevaan lähiyhteisöön edistää Bronfenbrennerin mukaan lapsen sosiaalista kasvua. Tästä syystä lapsen lähiyhteisöjen vuorovaikutusta tulisi kaikin keinoin edistää ja luoda edellytyksiä yhteistyölle.

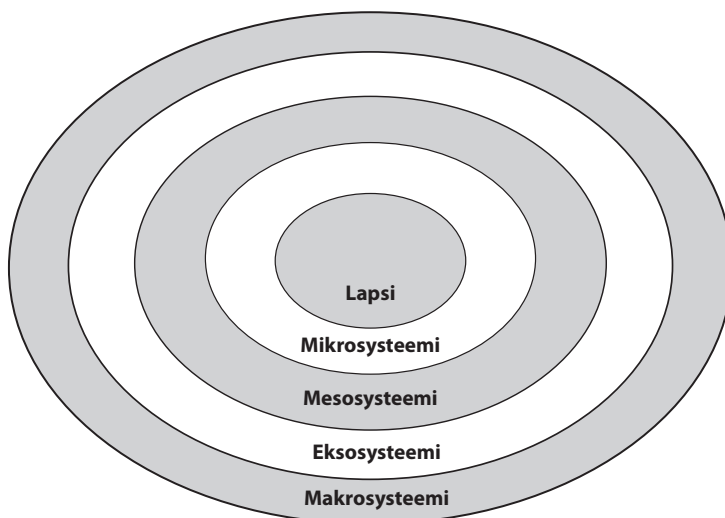
Lasta kasvattavien tahojen yhteistyöllä on havaittu olevan myönteinen yhteys lapsen koulunkäyntiin ja koulumenestykseen. Kodin ulkopuolisten yhteisöjen on mm. kaksostutkimuksessa (Rose, Viken, Dick, Bates, Pulkkinen & Kaprio, 2003) to-

dettu vaikuttavan lapsen käyttäytymiseen. Parhaimmillaan mesosysteemi suojaa lasta kielteisiltä vaikutteilta ja vahvistaa suotuisaa sosiaalista kehitystä.

Yhteistyön voidaan todeta vaikuttavan lapsen hyvinvointiin, kouluviihtyvyyteen, koulumenestykseen ja koulu yhteisön sosiaalisen pääoman kehittymiseen. Yhteistyö antaa vanhemmille mahdollisuuden osallistua lapsen koulutukseen ja tukea opettajan toimintaa. Yhteistyön kautta vanhemmat ja opettajat voivat jakaa kasvatustavustaan ja pyrkiä yhteisiin päämääriin.

YHTEISTYÖN ONGELMIA JA HAASTEITA

Koulun käytänteillä ja ilmapiirillä sekä opettajan omalla aktiivisuudella on suuri vaikutus siihen, miten kodin ja koulun yhteistyö käytännössä toteutuu. Suomalaisen opettajien mielipiteitä kartoittanein-

Kuvio 1. Ekologinen kehitysmalli lapsen näkökulmasta (Bronfenbrenner, 1979)

den tutkimusten (Pekkala, 1983; Siniharju, 2003) mukaan yhteistyön yleisimpiä esteitä ovat opettajien ja vanhempien ajan puute sekä vanhempien passiivisuus. Lisäksi yhteistyön toteuttamista saattaa vaikeuttaa opettajien oppiainetunteihin perustuva palkkausjärjestelmä sekä se, ettei opettajien peruskoulutuksessa tarjota riittävästi valmennusta vanhempien kohtaamiseen. Korpinen (2000) esittää, että noin 10 prosenttia luokanopettajaksi valmistuneista kokee, että heidän valmiutensa vanhempien kohtaamiseen ja kodin ja koulun yhteistyön tehokkaaseen käynnistämiseen ovat riittämättömät.

Vanhempien passiivisuus yhteistyössä voi kuormittaa opettajaa fyysisesti ja henkisesti. Passiivisuuden syynä saattaa olla käsitys, että kasvatusvastuu kuuluisi ensisijaisesti koululle. Taustalla voi olla myös perheen ongelmat. Mielenterveydelliset tai päihteiden käyttöön liittyvät ongelmat heijastuvat vääjäämättä yhteistyöhön osallistumiseen. Passiivisuuden vastakohtana on opettajan tukahduttaminen. Vanhempien kasvavat vaatimukset lapsensa koulutusta kohtaan saattavat aiheuttaa ristiriitoja opettajan tai koulun toiminnan kanssa. Jos niitä ei päästä käsittelemään yhdessä, ne saattavat aiheuttaa suuria ongelmia niin opettajalle ja vanhemmille kuin myös oppilaalle. Jos vanhemmat eivät arvosta koulun tai opettajan toimintaa, he saattavat välittää asenteensa lapselleenkin, tietoisesti tai tiedostamatta. Kritiikki ja ristiriitatilanteet tulisi kuitenkin ratkaista yhteisesti ja rakentavassa hengessä, jotta yhteistyö voisi jatkua edelleen hedelmällisenä.

Yhteistyön onnistumiseen vaikuttavat suuresti myös yhteydenpitotavat (Epstein, 1996). Yhteydenpidon ja tiedottamisen yleisimmät välineet eivät kaikissa tapauksissa ole tehokkaita tai ne eivät muuten vastaa yhteistyön osapuolten tie-

donvälityksen tarpeisiin. Esimerkiksi oppilaan mukana kotiin lähetetyt paperiset reissuvihkot, tiedotteet tai raportit kulkeutuvat vastaanottajalle hitaasti ja perille saapuminen on myös epävarmaa. Paperilappu voi helposti unohtua oppilaan reppuun tai kadota matkalla, jolloin viesti ei välity vastaanottajalle ajoissa. Toinen ongelma reissuvihkoissa on se, että toinen lapsen vanhemmista saattaa esimerkiksi avioeron tai työn takia asua eri osoitteessa eikä saa viestejä. Muualla asuva vanhempi saattaa jäädä pimentoon lapsen koulunkäyntiin liittyvissä asioissa, vaikka hänellä pitäisi olla yhtäläiset mahdollisuudet osallistua koulunkäynnin tukemiseen ja seuraamiseen.

Myös muiden yhteydenpitovälineiden käytössä voi olla ongelmia. Puhelinsoitto edellyttää yhteisen vapaan ajan löytämistä opettajalta ja vanhemmalta. Vanhempien työaikana ja opettajien oppituntien aikana voi olla vaikea keskustella kouluun liittyvistä asioista. Yhteydenotot iltaisin taas tarkoittavat sitä, että opettaja joutuu hoitamaan työhönsä kuuluvia tehtäviä vapaa-ajallaan.

Henkilökohtaiset keskustelut opettajan ja vanhempien välillä sekä vanhempainillat ovat hyvin tärkeitä (Launonen ym., 2004). Ne mahdollistavat tutustumisen ja luottamuksen rakentamisen yhteistyön osapuolten välille. Lisäksi vanhempainiloissa vanhemmilla on mahdollisuus tавata lapsensa luokkatovereiden vanhempia ja verkottua. Tapaamisten lisäksi tarvitaan kuitenkin muita yhteydenpitotapoja pikaista reagointia vaativien asioiden sekä muiden koulupäivässä ilmenevien viestintätarpeiden hoitamiseksi.

Tutkimuksissa on havaittu (Epstein, 1986), että mitä enemmän aikaa ja vaivaa yhteydenpidon muoto edellyttää, sitä vähemmän sitä käytetään kodin ja koulun välisessä yhteydenpidossa. Tämän voidaan

olettaa johtavan siihen, että usein kodin ja koulun yhteydenpito keskittyy lähinnä kielteisistä asioista, kuten poissaoloista tai myöhästymisistä tiedottamiseen. Tämä saattaa olla raskasta oppilaan vanhemmille ja osaltaan heikentää kiinnostusta yhteistyön rakentamiseen ja kehittämiseen koulun kanssa.

Viestinnän ja yhteydenpidon tulisi-kin olla vaivatonta ja avointa ja rakentua myönteisten viestien varaan, jolloin osapuolten välille voi syntyä luottamus ja myös kielteisistä asioista puhuminen helpottuu (Robinson & Fine, 1994). Myönteistä yhteydenpitoa voisi rakentaa muun muassa tiedottamalla myös onnistumisesta, hyvästä käytöksestä tai muusta iloisesta asiasta koulupäivässä. Lisäksi jos kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön käytettävät viestintäkeinot ovat yksinkertaisia ja vaivattomia käyttää, niin viestintä ei vaadi paljoa aikaa opettajaltakaan (Latvala, 2006).

Yhteydenpidon tulisi jatkua koko koulunkäynnin ajan. Usein käy niin, että alaluokilla yhteydenpitoa ja yhteistyötä on enemmän, mutta yläluokille siirryttäessä ne vähenevät (Epstein & Dauber, 1991; Syrjälä, Annala & Willman, 1997). Syynä voi olla siirtyminen aineenopettajajärjestelmään, jossa eri aineille on omat opettajansa. Yläkoulussa yhteistyön määrään vaikuttaa koulun opettajien keskinäinen viestintä. Murrosikäisen nuoren itsenäistyminen saattaa myös karkottaa vanhempia yhteistyön parista, vaikka juuri siinä vaiheessa heitä tarvittaisiin tukemaan lapsensa koulunkäyntiä. Lapsen kehityksen kannalta olisi edullista, että yhteistyö jatkuisi tiiviinä koko peruskoulun ajan.

Monikulttuurisuuden lisääntyminen Suomessa vaikuttaa myös kodin ja koulun yhteistyöhön. Maahanmuuttajalasten vanhempien saattaa olla vaikea keskustella suomeksi, eikä heillä välttämättä ole käsitystä omista mahdollisuuksistaan osallis-

tua lapsensa koulunkäynnin tukemiseen. Koulussa olisikin hyvä laatia yhteiset käytänteet, joiden avulla yhteistyötä maahanmuuttajalasten vanhempien kanssa lähdetään toteuttamaan. Vanhemmat tulisi kielieroista huolimatta pyrkiä saamaan mukaan yhteistyöhön, ja heitä tulisi kannustaa yhteydenpitoon esimerkiksi tulkin avustuksella. Tärkeää monikulttuurisessa kodin ja koulun yhteistyössä on oikeiden toimintatapojen löytäminen ja vanhempien rohkaisu yhteistyöhön (Opetushallitus & Suomen Vanhempainliitto, 2007). Monikulttuuriseen kodin ja koulun yhteistyöhön on kehitetty myös toimintamalleja (esim. Alitolppa-Niitamo & Sirkiä, 2007), joissa koulun maahanmuuttajataustaisille vanhemmille järjestämässä vertaisryhmässä käydään läpi ja ratkotaan lasten koulunkäyntiin ja suomalaiseen koulutusjärjestelmään liittyviä seikkoja.

TIETO- JA VIESTINTÄTEKNIikka OSANA KODIN JA KOULUN YHTEISTYÖTÄ

Tieto- ja viestintäteknikka yhteistyön tukena

Kouluissa tieto- ja viestintäteknikkaa pyritään hyödyntämään opetuksen tukena yhä enemmän ja tietotekniikan käyttöaitoja harjoitellaan jo alimmilta luokilta lähtien. Oppimisympäristöt ja tietokoneella tehtävät harjoitteet ovat lisääntyneet. Työelämän teknistymisen myötä on ehdottoman tärkeää, että lapsille syntyy jo koulussa luonteva suhde tieto- ja viestintäteknikkaan. Lisäksi medianlukutaitoa ja lähdekriittisyyttä tulisi harjoitella alaluokilta lähtien.

Myös kodin ja koulun välisessä yhteydenpidossa hyödynnetään yhä useammin tietotekniikkaa. Sähköposteilla ja tekstiviesteillä tiedotetaan tapahtumista

ja sovitaan tapaamisaikoja. Koulujen ja luokkien Internet-sivuilla tiedotetaan yleisistä ajankohtaisista asioista. Lisäksi osalla kouluista on käytössä jokin tekninen järjestelmä, jolla tiedotetaan koulunkäyntiin liittyvistä asioista, ilmoitetaan poissaoloista tai viestitään vanhempien ja opettajien kesken. Perusopetuksen uusissa laatukriteereissäkin (Opetusministeriö, 2009) on mainittu teknologian mahdollisuuksien hyödyntäminen tiedottamisessa vanhemmille.

Tekniset viestintävälineet mahdollistavat nopean ja asynkronisen viestinnän. Asynkronisella viestinnällä tarkoitetaan viestintää, jossa osapuolten ei tarvitse käyttää viestintävälinettä samanaikaisesti (mm Naidu & Järvelä, 2006). Vastakohtana asynkroniselle viestinnälle on synkroninen viestintä, jossa ihmiset viestivät toisilleen reaaliaikaisesti (esim. puhelin). Monet laitteet mahdollistavat molemmat viestintätavat, jolloin viestinnän aloittaja voi valita tilanteeseen ja viestiin soveltuvan viestintätavan. Esimerkiksi matkapuhelin mahdollistaa synkronisen viestinnän (puhelu) lisäksi asynkronisen viestinnän (tekstiviestit).

Yhteydenpitoon suunnitelluissa viestintäjärjestelmissä toteutuu parhaimmillaan lisäksi monikanavaisuus: viestin lähettäjä voi käyttää viestinsä lähetykseen eri tekniikkaa kuin millä viestin vastaanottaja sen vastaanottaa. Esimerkiksi opettaja voi lähettää viestin tekstiviestillä ja vanhempi vastaanottaa sen sähköpostina. Monikanavaisuus ei ole yleistynyt viestintäjärjestelmissä, vaikka teknisesti sen toteuttamiselle ei ole esteitä. Syynä saattaa olla se, että viestintälaitteisiin on itsessään luotu erilaisia viestintämuotoja ja viestin lähettäjä on vastuussa sopivan viestintämuodon käyttämisestä. Esimerkiksi matkapuhelimet ovat kehittyneet älypuhelimiksi, joilla voi käyttää useita viestintätapoja (sähköpostia,

Internetiä, teksti- ja multimediatekstejä). Vastuu viestin perillemenosta jää kuitenkin viestin lähettäjälle. Jos hän valitsee väärän viestintämuodon, jota vastaanottaja ei aktiivisesti käytä, viestintä ei ole tehokasta. Monikanavaisuudessa vastuu viestin perillemenosta siirtyykin vastaanottajalle, eikä viestin lähettäjän tarvitse kantaa huolta vastaanottajan tavoittamisesta.

Vanhempien barometri 2011 -kyselyn (Metso, 2011) mukaan vanhemmista valtaosan mielestä tieto- ja viestintäteknikkaa hyödynnetään kodin ja koulun yhteistyössä riittävästi. Kuitenkin jopa 32 prosenttia alakoululaisten lasten vanhemmista ilmaisi, että tieto- ja viestintäteknikkaa hyödynnetään yhteistyössä liian vähän.

Seuraavassa käyn läpi huomioita muutamien teknisten viestintämuotojen sopivuudesta kodin ja koulun yhteistyöhön ja esittelen MUKAVA-hankkeessa (www.mukavahanke.com) kehitetyn Kivahko-viestintäjärjestelmän. Kivahko oli kokeilu- ja tutkimuskäytössä vuosina 2003–2005, ja oma väitöskirjani (Latvala, 2006) käsitteli Kivahkon kehittämistä ja soveltuvuutta kodin ja koulun väliseen yhteydenpitoon.

Sähköposti. Koulun ja kodin yhteydenpidossa sähköposti toimii melko hyvin. Opettaja voi luoda vanhemmista sähköpostilistan ja lähettää sen kautta helposti kaikille vanhemmille tarkoitettuja tiedotteita. Lisäksi sähköposti mahdollistaa viestin arkistoinnin ja edelleen lähettämisen tarvittaessa.

Sähköposti ei kuitenkaan edelleenkään tavoita kaikkia vanhempia yhtä hyvin. Sähköpostin käytön aktiivisuus voi vaihdella hyvin paljon, ja vielä nykyisinkin saattaa olla vanhempia, joilla ei ole Internet-yhteydellä varustettua tietokonetta tai sähköpostiosoitetta käytössään tai jotka eivät halua luovuttaa osoitettaan koulun käyttöön. Sähköpostin käyttöä saattaa vä-

hentää myös vanhempien tai opettajien tietoteknisten taitojen puute.

Tekstiviestit. Kuten sähköposti, myös tekstiviestien käyttö on yhteydenpidossa yleistä. Matkapuhelimia on Tilastokeskuksen (2007) mukaan lähes sadalla prosentilla suomalaisista työikäisistä. Matkapuhelinta pidetään yleisesti henkilökohtaisena laitteena, joka kulkee käyttäjän mukana. Tästä syystä tekstiviestillä tavoitetaan haluttu henkilö hyvin ja sähköpostia nopeammin. Matkapuhelimet mahdollistavat sähköpostin tavoin saman viestin lähettämisen usealle henkilölle, mikä helpottaa koko luokkaa koskevien tiedotteiden lähettämistä.

Tekstiviestin käyttöä yhteydenpidossa rajoittaa viestin lyhyys ja viestien kirjoittamisen hitaus. Yksi tekstiviesti sisältää enintään 160 merkkiä, ja viestin kirjoittaminen matkapuhelimen pienellä näppäimistöllä on hidasta. Nykyisissä puhelimissa on viestien ketjutusmahdollisuus, jolloin useampana viestinä lähetetty pitkä viesti näkyy vastaanottajalle yhtenä viestinä. Se ei kuitenkaan poista viestin kirjoittamisen hitautta. Osassa matkapuhelimista on olemassa ennustava tekstinsyöttö -ominaisuus, joka nopeuttaa kirjoittamista.

Lisäksi tekstiviestien käyttöä saattaa hillitä myös niistä syntyvät kustannukset, varsinkin kun opettaja saattaa joutua lähettämään useita viestejä omalla kustannuksellaan.

Internet-tiedotuskanavat. Monilla kouluilla tai luokilla on omat Internet-sivut, joilla tiedotetaan koulun toiminnasta, käytänteistä ja yhteystiedoista. Internet-sivut ovat usein julkisia, joten kenellä tahansa Internetin käyttäjällä on mahdollisuus seurata koulun toimintaa. Internet-sivut toimivat lähinnä yleisten tapahtumien yksisuuntaisena tiedotusvälineenä. Joilla-

kin kouluilla saattaa olla keskustelukanava sisäiseen keskusteluun tai salasanalla suojattu koulun sisäinen sivusto. Internet-sivut toimivat hyvin muuttumattomien tai hitaasti muuttuvien tietojen ilmoituspaikkana. Osa kouluista julkaisee lisäksi verkkolehtiä, joissa kerrotaan koulun tapahtumista ja julkaistaan oppilaiden tuotoksia. Sivujen ylläpito vaatii määräajoin tehtävää päivittämistä, jotta ne palvelisivat tarkoitustaan.

Viestintäjärjestelmät

Kodin ja koulun yhteistyön tueksi on kehitetty erityisiä viestintäjärjestelmiä, joilla opettaja voi tiedottaa vanhemmille koulun asioista ja vanhemmat ilmoittaa vaikka lapsensa poissaoloista. Kaupallisesti saatavilla olevat sovellukset kohdentuvat usein koulun toiminnasta tiedottamiseen ja poissaolojen seurantaan. Ne toimivat hyvin perinteisenä tiedottamisen välineenä, mutta eivät välttämättä ole riittävän tehokkaita ja monipuolisia vanhempien ja opettajan yhteydenpitoon. Uusia ominaisuuksia kehitetään niihin kuitenkin jatkuvasti.

MUKAVA-hankkeessa tutkimus- ja kokeilukäyttöön suunniteltu Kivahko-viestintäjärjestelmä laadittiin ensisijaisesti tehostamaan opettajan ja vanhempien keskinäistä viestintää ja mahdollistamaan yhteydenpito monella tavalla monikanavaisuutta hyödyntäen. Kivahkoa kehitettiin yhteistyössä opettajien kanssa siten, että kokeiluun osallistuvilla opettajilla oli mahdollisuus esittää toiveitaan sovelluksen ominaisuuksista. Lisäksi kehitystyötä suuntasivat Kivahkon käyttämiseen liittyvät tutkimukset. Tarkoituksena oli saada se toimimaan mahdollisimman hyvin käyttötarkoituksessaan, kodin ja koulun yhteydenpitovälineenä.

KIVAHKO-VIESTINTÄJÄRJESTELMÄ

Kivahkon toiminnot ja käyttäminen

Valtakunnallisessa MUKAVA-hankkeessa kehitettiin menetelmiä peruskoulun oppilaiden sosiaalisen kehityksen tukemiseen, kouluviihtyvyyden parantamiseen ja kouluyhteisön sosiaalisen pääoman kerrottamiseen. Yksi MUKAVA-hankkeen osaprojekteista käsitteli kodin ja koulun yhteistyön tehostamista tietotekniikan avulla (Mukava-hanke, 2006; Latvala, 2004). Siinä kehitettiin myös viestintäjärjestelmää opettajien ja vanhempien väliseen yhteydenpitoon. Viestintäjärjestelmä sai nimekseen Kivahko lyhenteenä sanoista ”kiva vihko”. Kehittämisen päämääränä oli opettajien ja vanhempien tarpeiden pohjalta suunniteltu vaivaton ja tehokas viestintäväline, jota käyttäjä saattaa käyttää haluamallaan laitteella.

Kivahkoa pystyi käyttämään laitteilla, joissa oli Internet- tai vähintään WAP-yhteys (Wireless Application Protocol). Käyttöliittymä ei edellyttänyt tehokkaita tietokoneita, vaan sitä pystyi käyttämään myös vanhemmilla koneilla ja esimerkiksi tekstiselaimilla. Kivahkon viestejä pystyi vastaanottamaan sähköpostitse, tekstiviestinä tai oppilaan mukaan tulostettuna paperina. Kivahkon käyttötilanne saattoi olla esimerkiksi sellainen, että opettaja kirjoitti reissuvihkoviestin Kivahkon Internet-käyttöliittymän kautta ja viesti välittyi oppilaan isälle sähköpostina ja äidille tekstiviestinä. Viestin vastaanottaja pystyi määrittämään haluamansa vastaanottotavan, ja kaikki viestit myös arkistoituivat Kivahkon Internet- ja WAP-käyttöliittymän kautta. Kivahkon toiminnot olivat muun muassa seuraavat:

Ilmoitustaulu oli tarkoitettu koulua ja luokkaa koskevien yhteisten tiedotteiden julkaisuun. Opettaja laati tiedotteen, joka tuli näkyviin Kivahkon käyttöliittymän

etusivulle (kuva 1). Jos ilmoitustauluviestissä oli mainittu ajankohta, viesti näkyi etusivulla Ajankohtaista-laatikossa. Viesti välittyi opettajan halutessa myös suoraan vastaanottajille. Ilmoitustauluviestien luokitteluun oli oikeus myös oppilailla.

Reissuvihko toimi opettajan ja vanhempien viestintäkanavana. Tiettyä lasta koskevaa reissuvihkoa pääsivät käyttämään vain hänen opettajansa ja vanhempansa. Reissuvihkoviestit lähetettiin Kivahkon Internet-käyttöliittymän kautta tai tekstiviestillä. Viestit välittyivät vastaanottajan haluamalla tavalla (sähköpostina, tekstiviestinä tai paperilla), ja ne tulivat myös näkyviin Kivahkon käyttöliittymän etusivulle (kuva 1). Viestin vastaanottaja saattoi vastata viestiin Kivahkon käyttöliittymän kautta tai tekstiviestillä. Sähköpostilla vastaaminen ei ollut tutkimusvaiheessa vielä mahdollista.

Viestintä-toiminnolla opettaja pystyi lähettämään viestin kelle tahansa Kivahkoa käyttävälle opettajalle, oppilaalle tai vanhemmalle. Vanhemmat kykenivät lähettämään viestejä koulun opettajille ja oman lapsensa luokan muille vanhemmille. Oppilaat saattoivat viestiä vain opettajien ja vanhempiensa kanssa.

Lukujärjestys oli käytössä vain Internetissä. Opettaja täytti lukujärjestyksen, ja oppituntien kohdalle oli mahdollista laittaa vapaasti lisätietoja.

Keskustelufoorumi mahdollisti keskustelun Internetissä. Keskustelufoorumi oli koulukohtainen, ja jokainen keskustelija esiintyi foorumilla omalla nimellään.

Kivahko oli kokeilu- ja tutkimuskäytössä seitsemässä koulussa eri puolilla Suomea vuosina 2003–2005. Kivahkoa kehitettiin kokeilujaksojen välillä kokeilussa tehtyjen havaintojen perusteella.

Tutkimustuloksia

Kivahkoa koskevassa tutkimuksessa keski-tyttiin sovelluksen käytettävyyteen, käyttötapoihin ja käyttöön sekä siihen, miten sovellus vaikutti yhteistyöhön. Tutkimuksen tulokset ovat luettavissa väitöskirjastani (Latvala, 2006); tässä esitellään niistä osa.

Kivahkoa aktiivisesti käyttäneet opettajat olivat keskimäärin nuorempia ja toimineet vähemmän aikaa opettajina kuin Kivahkoa vähän käyttäneet opettajat. Eroja ei kuitenkaan ollut siinä, millaiset mahdollisuudet opettajilla oli käyttää työssään tietotekniikkaa, joten sovelluksen käyttämiselle ei ollut siltä osin esteitä. Myös Siniharju on tutkimuksessaan (2003) tehnyt samansuuntaisia havaintoja. Saattaa olla, että pitkään opettajana toimineet jär-

jestävät yhteistyön omaan vakiintuneeseen tapansa eivätkä halua muuttaa sitä.

Kivahkon koettiin tehostavan opettajan ja vanhempien välistä yhteydenpitoa. Lisäksi paljon Kivahkoa käyttäneet arvioivat Kivahkon lisäävän kodin ja koulun välistä myönteistä vuorovaikutusta. Myönteinen vuorovaikutus luo perustan, jonka kautta on helpompi keskustella myös negatiivisista asioista. Vaikka Kivahkon tunnettiin tehostavan yhteydenpitoa ja lisäävän myönteistä vuorovaikutusta, se ei kuitenkaan työllistänyt opettajia perinteisiä yhteistyötapoja enempää. Mielenkiintoinen havainto oli, että Kivahkon merkitystä yhteistyön tehostamisessa arvioitiin hyvin myönteisesti riippumatta siitä, oliko vastaaja Kivahkon aktiivinen käyttäjä vai

Kivahko
Kokeilukoulu

- Etusivu
- Ilmoitustaulu
- Reissuvihko
- Viestintä
- Lukujärjestys
- Keskustelut
- Omat tiedot
- Ohjeet

Etusivu

Uusimmat reissuvihko merkinnät

Kari Taalasmaa : Laksyt
Poissaolo [24.05.2006 - 15:49:43]
 Hei Kari taisi olla vielä tänään kipeänä, joten tässä on matematiikan laksyt huomiseksi. Tehtävät 4, 5, 6 ja 8 sivulta 54. *Olli Opettaja*

Kari Taalasmaa : Äidinkielen koe
Ruusut [11.03.2006 - 21:42:12]
 Kari sai 9-. *Olli Opettaja*

Kari Taalasmaa : Vanhempaintapaaminen
Muu [02.03.2006 - 10:23:26]
 Onhan vanhempaintapaaminen perjantaina 10.3. eikä maanantaina 13.3., kuten aiemmin sovittiin! *Seppo Taalasmaa*

Kari Taalasmaa : Viesti
Myöhästyminen [20.12.2005 - 13:45:54]
 testi *Olli Opettaja*

Kari Taalasmaa : English test
[04.10.2005 - 09:38:51]
 next week at thursday *Olli Opettaja*

Lukujärjestys- 1a (Kevätlukukausi)

klo	MA	TI	KE	TO	PE
8	Aamutoiminta	Aamutoiminta	Aamutoiminta	Aamutoiminta	Aamutoiminta
9	Ai	Ma	Li	Ku	Li
10	MA	Ue	Ma	Ku	Ma
11	Ruokailu	Ruokailu	Ruokailu	Ruokailu	Ruokailu
12	Ulkoilua	Käsityö	Ai	Ymp	Ymp
13	Ymp	Käsityö	UE	Ai	IP
14	IP	IP	IP	IP	IP
15	IP	IP	IP	IP	IP
16					

Ajankohtaista

Viimeisimmät ilmoitukset

[30.05.2005 16:49:35] **Muu:**
 MUKAVAn yhteistyökumppani Meidän Jyväskylä-hanke haasta...

Aktiivinen profiili: Huoltaja 1a *Kari Taalasmaa*

Olet kirjautunut nimellä: Taalasmaa [Kirjaudu ulos](#)

Kuva 1. Kivahkon Internet-käyttöliittymän etusivu

oliko käyttäminen jäänyt vähäiseksi.

Suosituin Kivahkon ominaisuus oli reissuvihko-toiminto, mikä osoittaa, että Kivahkoa käytettiin ensisijaisesti viestintävälineenä opettajan ja vanhempien välillä. Kaksisuuntaista vuorovaikutusta koulun ja kodin välillä sekä tärkeiden ajankohtaisten asioiden tietoon saamista pidettiin tärkeinä ominaisuuksina tekniikkaa hyödyntävässä viestintäympäristössä. Kivahkon reissuvihko mahdollistaa nopean ja vaivatoman yhteydenpidon.

Aktiivisesti Kivahkoa käyttäneet luokat muuttivat toimintakulttuuriaan siten, että ennen käytettyjä viestintätapoja (mm. paperilaput ja paperiset reissuvihkot) korvattiin Kivahkolla. Syynä toimintakulttuurin muutokseen on oletettavasti se, että Kivahko vei viestit perille varmasti ja nopeasti, toisin kuin reppu. Puhelinsoitot ja vanhempainillat eivät menettäneet asemaansa kodin ja koulun yhteistyössä. Seitsemännellä luokalla puhelinsoittojen määrä vaikutti jopa lisääntyneen Kivahkon aktiivisen käytön myötä.

Keskustelukanavan käyttö jäi kokeiluissa vähäiseksi. Myöskään vanhempien keskinäinen viestintä Kivahkolla ei toteutunut odotetulla tavalla. Vanhempien keskinäisen verkottumisen kokeilujakso oli melko lyhyt, eikä verkottuminen ehkä päässyt vielä kunnolla käyntiin. Viestintävälineiden käyttö on helpompaa, jos viestinnän toinen osapuoli tunnetaan ja luottamus on päässyt syntymään. Luottamuksen tai yhteisöllisyyden rakentuminen ei tapahdu itsestään tietoteknisen laitteen tai viestintävälineen kautta, vaan se edellyttää vuorovaikutusta ja tutustumista (Lipponen & Lallimo, 2006; Rochelle & Pea, 1999). Erityisesti tutustumisen merkitys korostuu kouluasteita aloittavilla luokilla, jolloin vanhempien ryhmät ovat vasta muodostumassa.

Kokeilujaksot sijoittuivat eri luku-

vuosille, ja sovellusta kehitettiin jaksojen välillä tutkimustulosten ja käyttäjien esittämien toiveiden suuntaan. Kivahkon toimintoja selkiytettiin ja helppokäyttöisyyttä parannettiin. Tutkimuksessa kehitetyn käytettävyyksmittarin tulosten perusteella Kivahko arvioitiin helppokäyttöiseksi ja tehokkaaksi. Erityisesti yläkoulun oppilaiden vanhempien arviot Kivahkon helppokäyttöisyydestä ja tehokkuudesta olivat myönteisiä.

Kivahkon nykytila

Kivahko-viestintäjärjestelmän kokeilu päättyi kesällä 2005, mutta kokeiluun osallistuneet luokat saivat halutessaan jatkaa Kivahkon käyttöä toistaiseksi. Kokeilua tukenut matkapuhelinoperaattori antoi luvan tekstiviestipalvelunsa käyttämiseen siihen asti, kunnes kokeiluun osallistuneet oppilaat siirtyvät seuraavalle kouluasteelle. Vuonna 2011 Kivahko-järjestelmää käytti viestinnässään vielä yksi koulu. Viestintäjärjestelmää koskevia kyselyjä on tullut paljon, ja moni koulu tai kunta haluaisi ottaa sen käyttöönsä. Kodin ja koulun yhteydenpidon tehostamisen tarve on havaittu, ja siihen halutaan löytää hyvin toimivia keinoja, jotka mahdollistaisivat tehokkaan ja vaivattoman yhteydenpidon.

Jatkossa tavoitteena onkin löytää keino Kivahko-järjestelmän jakelun laajentamiseen ja palvelun tuotteistamiseen. Palvelua varten on ensin löydettävä sopivat tavat ylläpidon, käyttäjätuen ja tekstiviestipalvelun rahoittamiseen.

POHDINTAA KODIN JA KOULUN YHTEISTYÖN TULEVAISUUDESTA

Kodin ja koulun yhteistyön tarve tulee edelleen lisääntymään, ja yhteistyö muodostunee entistä tärkeämmäksi osaksi koulun toimintakulttuuria. Uskon, että jatkos-

sakin nähdään ne hyödyt, joita yhteistyö tuo niin oppilaille ja hänen perheelleen kuin opettajalle ja koulullekin. Yhteistyön tueksi kehitetään varmasti uusia toimintatapoja. Jos opettajankoulutuksessa ja täydennyskoulutuksessa lisätään valmiuksia vanhempien kohtaamiseen ja yhteistyön tekemiseen, niin valmistuvat opettajat kehittävät yhteistyötä vielä aiempaa aktiivisemmin. Ratkaisua edellyttää myös kodin ja koulun yhteistyöhön käytettävän ajan korvaamiseen liittyvät seikat. Nykyisellään opettajan virkaehtosopimus velvoittaa käyttämään kolme tuntia viikossa opetuksen suunnitteluun, koulun toiminnan kehittämiseen, aine- ja asiaryhmittäisiin neuvonpitoihin sekä opetuksen yhteissuunnitteluun (Kunnallinen työmarkkinalaitos, 2010). Kolmesta viikkotunnista ei välttämättä muiden tehtävien jälkeen jää paljoa aikaa kodin ja koulun yhteistyöhön. Ratkaisuna voisi olla muun muassa kodin ja koulun yhteistyön siirtäminen erikseen korvattavaksi työtehtäväksi.

Suomessa täytyy myös huomioida maahanmuuttajataustaisten lasten asema koulussa. Monikulttuuristen perheiden erityistarpeet kodin ja koulun yhteistyössä tulisi ottaa entistä paremmin huomioon, ja koulujen tulisi varautua niihin esimerkiksi luomalla ennakolta monikulttuurisen yhteistyön käytäntöjä. Kodin ja koulun yhteistyö voi tarjota monikulttuuristen lasten vanhemmille keinon tavata muita vanhempia ja luoda sidoksia heille uuteen kulttuuriympäristöön.

Kodin ja koulun yhteistyön tulisi perustua avoimeen ja yhteistyön osapuolten tarpeet huomioivaan myönteiseen vuorovaikutukseen. Sen myötä myös mahdollisten ongelmien selvittäminen olisi helpompaa ja monet ongelmat voitaisiin ehkäistä. Yksisuuntaisesta, tiedottavasta viestinnästä tulisi siirtyä kaksisuuntaiseen, keskustelevaan yhteydenpitoon. Tämä

edellyttää aktiivisuutta opettajilta ja vanhemmilta sekä keskustelua yhteisistä yhteistyön päämääristä. Yhteistyön tulisi olla tavoitteellista, ja siihen tulisi sitoutua entistä tiukemmin. Helpoiten sitouttaminen tapahtuu, jos yhteistyölle luodaan selkeät puitteet. MUKAVA-hankkeessa (Launonen ym., 2004) on esitetty toiminnallisia periaatteita, joilla yhteistyön onnistuminen voidaan varmistaa: vanhempien luokakohtaisen yhteistyön pohjustaminen tutustuttamalla ja verkottamalla vanhemmat toisiinsa, vanhempien kannustaminen ja innostaminen mukaan yhteistyön organisointiin ja suunnitteluun sekä yhteistyön toteuttaminen suunnitelmallisesti (Launonen ym., 2004). Kodin ja koulun välisen viestinnän periaatteet ja käytännöt tulisi myös määritellä yhdessä opettajan ja vanhempien kesken (Rättilä, 2007).

Myös Suomen Vanhempainliitto on verkkosivuillaan (www.vanhempainliitto.fi) kuvannut hyvän yhteistyön lähtökohdat: kuuleminen, kunnioitus, tasavertaisuus ja luottamus. Nämä lähtökohdat tulisi muistaa myös tilanteissa, joissa osapuolten näkemykset eroavat toisistaan. Parhaimmillaan yhteistyö etenee tutustumisen ja verkostoitumisen kautta todelliseen kumppanuuteen, jossa yhteisiin tavoitteisiin pyritään suunnitelmallisen toiminnan kautta sekä jakamalla vastuu yhteistyön toteuttamisesta. Opettajan, vanhempien ja oppilaiden muodostaman yhteisön sisäinen luottamus lujittuu ja sosiaalinen pääoma kasvaa.

Opettajien ja vanhempien välisessä yhteydenpidossa tekniikan käyttö ja samalla myös vaatimukset tehokkaasta viestinnästä tulevat lisääntymään. Viestit halutaan lähettää nopeasti ja vaivattomasti, ja ne halutaan myös vastaanottaa eri tilanteissa eri tavoilla. Paperilaput ja paperiset tiedotteet tulevat säilymään muun muassa niissä tilanteissa, kun huoltajalta vaaditaan

allekirjoitettu suostumus. Vanhempien verkottumiselle tulisi luoda vankka perusta mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Koko luokalle tarkoitettujen vanhempainiltojen kehittäminen keskinäiseen vuorovaikutukseen kannustaviksi voisi edistää vanhempien verkostojen syntymistä ja vahvistaa näin ollen sosiaalista pääomaa.

Kirjoittajatiedot:

Juha-Matti Latvala, FT, toimii Niilo Mäki Instituutin toiminnanjohtajana. Väitöskirjansa hän on tehnyt digitaalisen viestintäsovelluksen merkityksestä kodin ja koulun vuorovaikutuksen edistämisessä.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo, A. & Sirkiä, J. (2007). Monikulttuuriset vertaisryhmät. Ohjaajan opas. Ryhmämalli kouluikäisten lasten vanhemmille. Helsinki: Väestöliitto.
- Bronfenbrenner, U. (1979). The ecology of human development – Experiments by nature and design. Cambridge, MA: Harvard Univ. Press.
- Epstein, J.L. (1986). Parents' reactions to teacher practices of parent involvement. The Elementary School Journal, 86, 277–294.
- Epstein, J.L. (1996). Perspectives and previews on research and policy for school, family, and community partnerships. Teoksessa A. Booth & J. F. Dunn (toim.), Family-school links – How do they affect educational outcomes? (209–246). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Epstein, J.L. & Dauber, S.L. (1991). School programs and teacher practices of parent involvement in inner-city elementary and middle schools. The Elementary School Journal, 91, 289–305.
- Korpinen, E. (2000). Vanhemmat ja esiopetus. Teoksessa E. Korpinen (toim.), Esiopetus. Nyt! (138–149). Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. TUOPE, Tutkiva Opettaja 8.
- Kunnallinen työmarkkinalaitos. (2010). OVTES – Kunnallinen opetushenkilöstön virka- ja työehtosopimus 2010–2011. Helsinki: Kunnallinen työmarkkinalaitos.
- Latvala, J.-M. (2004). Tietotekniikka tehostamaan kodin ja koulun välistä viestintää. Teoksessa L. Launonen & L. Pulkkinen (toim.), Koulu kasvuyhteisönä – Kohti uutta toimintakulttuuria (112–121). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Latvala, J.-M. (2006). Digitaalisen kommunikaatiosovelluksen kehittäminen kodin ja koulun vuorovaikutuksen edistämiseksi. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 292. Jyväskylän yliopisto.
- Launonen, L., Pohjola, K. & Holma, P. (2004). Kodin ja koulun yhteistyö voimavaraksi! Teoksessa L. Launonen & L. Pulkkinen (toim.), Koulu kasvuyhteisönä – Kohti uutta toimintakulttuuria (91–111). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Launonen, L. & Pulkkinen, L. (2004). Koulu kasvuyhteisönä. Teoksessa L. Launonen & L. Pulkkinen (toim.), Koulu kasvuyhteisönä – Kohti uutta toimintakulttuuria (13–75). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Lipponen, L. & Lallimo, J. (2006). Oppimisen infrastruktuurit ja teknologian yhteisöllinen käyttö. Teoksessa S. Järvelä, P. Häkkinen & E. Lehtinen (toim.), Oppimisen teoria ja teknologian opetuskäyttö (167–180). Helsinki: WSOY.
- Metso, T. (toim.) (2011). Vanhempien barometri 2011 – Peruskoululaisten vanhempien näkemyksiä kouluhyvinvoinnista. Suomen Vanhempainliitto.
- Mukava-hanke. (2006). Mukava-hankkeen Internet-sivut. Viitattu 31.8.2009 osoitteeseen <http://www.mukavahanke.com>
- Naidu, S. & Järvelä, S. (2006). Analyzing CMC content for what? Computers and Education, 46, 96–103.
- Opetusalan ammattijärjestö OAJ. (2007). Kodin ja koulun yhteistyö kuuluu opettajan ammattietiikkaan. Opetusalan eettisen neuvottelukunnan kannanotto 18.1.2007. Viitattu 22.4.2010 osoitteeseen http://www.oaj.fi/portal/page?_pageid=515,447827&_

- dad=portal&_schema=PORTAL
- Opetushallitus. (2003). Lisäys esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Viitattu 31.8.2009 osoitteeseen http://www02.oph.fi/ops/esiopetus/ops_muutos.pdf
- Opetushallitus. (2004). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 31.8.2009 osoitteeseen http://www.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf
- Opetushallitus & Suomen Vanhempainliitto. (2007). Laatusuunnitelman ja koulun yhteistyöhön. Helsinki: Opetushallitus. Viitattu 14.9.2009 osoitteeseen <http://www.edu.fi/julkaisut/laatukuvaus2007.pdf>
- Opetusministeriö. (2009). Perusopetuksen laatukriteerit. Opetusministeriön julkaisuja 2009:19.
- Pekkala, E. (1983). Kodin ja koulun yhteistyö erityisaiheena tuntikehyskokeilussa. Opettajien kokemuksia kodin ja koulun yhteistyöstä tuntikehysjärjestelmässä peruskoulun yläasteella. Selosteita ja tiedotteita 217. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto.
- Perusopetuslaki. (1998). 628/1998.
- Perusopetuslaki. (2003). 477/2003.
- Robinson, E.L. & Fine, M.J. (1994). Developing collaborative home-school relationships. Preventing School Failure, 39, 9–16.
- Rochelle, J. & Pea, R. (1999). Trajectories from today's WWW to a powerful educational infrastructure. Educational Researcher, 28 (5), 22–25.
- Rose, R.J., Viken, R.J., Dick, D.M., Bates, J.E., Pulkkinen, L. & Kaprio, J. (2003). It does take a village: nonfamilial environments and children's behavior. Psychological Science, 14, 273–277.
- Rättälä, T. (2007). Sosiaalisen median mahdollisuudet kodin, koulun ja kunnan viestinnässä. Tiedotusopin laitos. Tampereen yliopisto. Viitattu 14.9.2009 osoitteeseen <http://www.polemiikki.fi/files/1183-blogipaivyriraportti.pdf>
- Siniharju, M. (2003). Kodin ja koulun yhteistyö peruskoulun alkuopetusluokilla. Yhteistyön arvostus ja toteutuminen Helsingin kaupungin peruskoulujen alkuopetusluokilla lukuvuosina 1983–1984 ja 1998–1999. Tutkimuksia 242. Opettajankoulutuslaitos. Helsingin yliopisto.
- Syrjäjä, L., Annala, H. & Willman, A. (1997). Arviointi ja yhteistyö koulun kehittämisessä – Oulun opettajankoulutuslaitoksen ja Oulun kaupungin koulujen evaluaatioprojektin lähtökohtien ja alkuvaiheiden kuvausta. Kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita ja selosteita 73. Oulun yliopisto.
- Tilastokeskus. (2007). Sentraalisantroista kännykkäkansaan – televiestinnän historia Suomessa tilastojen valossa. Viitattu 31.8.2009 osoitteeseen <http://www.stat.fi/tup/suomi90/syyskuu.html>
- Valtioneuvosto. (2011). Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 22.6.2011. Viitattu 12.10.2011 osoitteeseen <http://www.vn.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf332889/fi.pdf>